

УДК 7.05:76.01

ТРЕНДИ ДИЗАЙНУ ДРУКОВАНОГО ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА ПРИКЛАДІ ІЛЮСТРОВАНИХ ВИДАНЬ КАЗКИ «ПАН КОЦЬКИЙ»)

ПОЛІЩУК Олена, КАПЕНЮК Марія

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, Україна
polishchuk.o.p.2015@gmail.com; mkalenuk15@gmail.com

У дослідженні на основі аналізу друкованих дитячих книжкових видань, на прикладі оформлення видань української народної казки «Пан Коцький», які з'явилися в Україні протягом декількох останніх років, з'ясовано основні тенденції їх дизайну (період останніх п'яти років). Встановлено, що українські читачі та видавці зараз надають насамперед перевагу оригінальній конструкції видання, твердій обкладинці та великому обсягу ілюстрацій, коли мова йде про розробку видання для дитячої аудиторії (діти дошкільного віку).

Ключові слова: *художнє оформлення дитячих книжкових видань, тренд дизайну друкованого видання, ілюстрація, візуальна презентація культурної спадщини, українська народна казка.*

ВСТУП

Після «буму» на все українське, який розпочався в 2014 році та зумовлений патріотизмом громадян нашої країни, все більше вітчизняних книговидавців стали друкувати книжкову продукцію українською мовою, а з 16 липня 2021 року (день прийняття Закону про встановлення української мови як державної) вже мінімум половина накладів у рік повинна бути здійснена цією мовою. Зараз як ніколи гостро стоїть питання про якість художнього оформлення літератури для найменших, адже на неї спостерігається досить стабільний попит (зважаючи, що на полицях книгарень значну частину відділу дитячої літератури займають українські народні казки). Книжкове видання для дітей дошкільного віку потребує створення досить великої кількості ілюстрацій. Це зумовлює актуальність дослідження трендів у художньому оформленні дитячих книжкових видань в Україні протягом останніх років, особливо коли мова йде про візуальну презентацію національної культурної спадщини та її популяризацію серед широкого загалу читачів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є окреслення трендів й аналіз якості оформлення сучасного дитячого видання (для дошкільної групи) на прикладі народної казки «Пан Коцький». Розгляд друкованих книжкових видань базувався на методах порівняльного аналізу, індукції, дедукції, синхронії, принципах історизму, системності; застосована проста вибірка об'єктів аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Першим об'єктом дослідження є видання харківського видавництва «Белкар-книга». Цікавим є його професійне кредо, а саме: «створення якісної дитячої літератури, яка буде формувати у юних читачів найголовнішу рису — людяність» [1]. У серії «Промінець» в 2021 році опубліковано збірку казок «Пан Коцький: Казки» [2]. (У ній представлено 5 українських народних казок). Формат видання 70x90 1/16, воно має офсетний друк, наклад 1000 примірників. Найчастіше текстовий блок розміщений внизу сторінки. Винятком є передостання сторінка, де він знаходиться зверху. Оригінально оформлена колонцифра: розміщена внизу сторінки по центру в орнаментованій рамці, цифри червоні. У виданні використано шрифти без засічок.

Його художнє оформлення привертає увагу деякими моментами: складається враження, що ілюстративний матеріал для палітурки й ілюстрації до кожної з казок розроблені різними ілюстраторами. Так, на палітурці є зображення всіх персонажів казки «Пан Коцький», але вони вже інші за стилістикою при ілюструванні тексту однойменної казки. Персонажі Лисиця і Заєць є відмінними від зображень на обкладинці: на останній бачимо сірого вухатого Зайця без одягу, а всередині книги він інший (має короткі вухка, білявий чубчик, одягнений в орнаментовану смужками червоного кольору біля горловини і на рукавах білу сорочку, сині штани і червоний пасок). Якщо говорити про художній образ Пана Коцького: на палітурці він схожий на сірого тигра, одягненого в широкі червоні шовкові штани, вишиту сорочку, кептар, темно-коричневі чоботи і смушеву шапку, у нього зелені очі, вуса як у звичайного kota. Зовсім іншим він є на ілюстраціях всередині видання: руденький, вуса у нього нагадують вуса козаків, його очі вже не смарагдові, а жовтаві, він одягнений у свиту жовтого кольору. Цікаво, що вишивка на його сорочці є якоюсь абстрактною і не схожою на українську народну вишивку. Свитка у нього теж вишита комбінованим орнаментом (рослинний мотив і геометризований візерунок). А на одній із сторінок бачимо його свитку, яка більше нагадує сорочку за довжиною. Ілюстрації є посторінковими, текст розміщується поверх зображення (текстовий блок на білому фоні). Ілюстрації представляють із себе сцени казки: знайомство Лисиці і Kota, зустріч Лисиці і Зайця та ін. Тварини зображені антропоморфно: в одязі, із спробою передачі їхніх емоцій та ін. До того ж вони найчастіше мають великий масштаб зображення. Фони передають побутові сценки або є зображенням лісу, мають значну деталізацію в зображенні дерев, кущів, квіток тощо. На ілюстраціях домінує зелений тон. Інші кольори, які використовуються, є акцентуючими, тут є багато колірних контрастів: червоний-синій, зелений-червоний, фіолетовий-зелений. На окремих ілюстраціях ужито багато споріднених кольорів: темно-зелений, світло-зелений, жовто-зелений, жовто-синій, синій та ін. Отже, треба зауважити про певну дисгармонію у дизайні вказаного книжкового видання, що зумовлена відсутністю стилістичної єдності в оформленні його ілюстративного матеріалу. Можливою причиною є залучення декількох ілюстраторів.

Другий об'єкт дослідження - видання «Пан Коцький» від харківського видавництва «Ранок» (2022-го року) [3], формат 60x100/20, налічує 10 картонних сторінок, має палітурку. Видання надруковане на друкарському

картоні, друк є офсетним, ужито журнальну гарнітуру. Вартість видання складає 130 грн (на даний момент часу). Дизайн цього видання розроблено Х. Ленцовою, ілюстрації обкладинки — Р. Горєловою, а інші ілюстрації — Н. Мішаковою. Головною його особливістю є оформлення як поп-ар, тобто воно має виступаючі елементи (дерева, будинки, персонажі тощо). Ілюстрації різнобарвні, домінуючим кольором є зелений, адже події відбуваються в лісі; виконані з великою деталізацією (промальоване хутро на тваринах, природний фон, одяг), навіть можна гарно розгледіти елементи фону або тіні від різних об'єктів; мають перспективу (персонажі розміщуються не тільки на передньому плані, але й задньому). Ілюстрацій у виданні багато. Також бачимо ужиток контрастних кольорних поєднань: фіолетовий-зелений, червоний-зелений, жовтий-синій, червоний-сірий тощо. Видання за конструкцією є «книжкою-панорамою», відкривається горизонтально (як коробка цукерок). На верхній сторінці розміщена велика ілюстрація з елементами в техніці поп-ар, внизу ж, вже на іншій сторінці, розміщений текстовий блок з шрифтом без засічок на білому фоні. Подекуди на краях сторінки є додаткові невеликі ілюстрації. Тому при перегляді видання видається, що завдяки його оригінальному дизайну дитині здаватиметься, що вона дивиться міні-виставу, адже її увага буде зосереджена на сторінці з «об'ємними» персонажами, а дорослий у цей момент читатиме для неї текст. Завдяки цьому виданню у неї розвиватиметься образне мислення і сприйняття об'єму предметів, глибини простору тощо. Але краї картонних сторінок є гострими, і, відтак, певною мірою небезпечними для дітей дошкільного віку.

Останнім об'єктом аналізу було обрано літературно-художнє видання «Пан Коцький» харківського видавця ТОВ «Видавничий дім «Пегас»» [4]. Воно є одним із елементів серії «Цікаві книжки з оченятами». Видання побачило світ у 2023 році. Оскільки воно розраховано на дітей віком від 2-х до 5-ти років, то за задумом розробників його матеріал — картон хром-ерзац, а формат — 70x100 1/36, два краї є скругленими для безпеки читача (дизайн: О. Іванова, художник: М. Чуприна, технічний редактор: А. Овсяннік). Застосування картону дає змогу більш тривалого існування книжечки у малечі. Друк є офсетним. Наклад — 4000 примірників. Тут застосовано гарнітуру TextBook. У книгарні видання має ціну 10,00 грн (станом на поточний момент). Ще однією його особливістю видання став незвичайний дизайн: сторінки наскрізно прорізані висічкою круглої форми для того, щоб було видно очі персонажа, які наклеєні на останній сторінці. До того ж, на розвороті яскрава багатоколірна ілюстрація знаходиться на правій сторінці, центральний персонаж зображений у великому розмірі (інші в значно меншому масштабі). На лівій сторінці у зоні висічок розміщено невелику ілюстрацію, щоб висічка була менш помітною. Так само висічка є і на палітурці у зоні очей центрального персонажу — Пана Коцького (поряд з ним розміщені зображення ще трьох персонажів, двоє з яких одягнені в український народний одяг). Прийом масштабування, коли центральний персонаж зображується на передньому плані ілюстрації у великому розмірі, а на задньому плані розміщено невеликі фігури інших персонажів, теж привертає увагу. Пейзажі тут не мають значної деталізації, адже більший акцент у цьому виданні надається зображенню персонажів, які зазвичай зображені в $\frac{3}{4}$ або

фас. Тобто, це дитяча книжка-гра, що має зацікавити особливу групу читачів та їхніх батьків. Отже, видавництво «Пегас» поставило акцент при дизайні книжкового видання на оригінальну конструкцію (круглі висічки, заокруглення країв), картон як матеріал виготовлення та специфіку ілюстративного матеріалу (ілюстрація персонажу із рухливими очима).

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши дизайн видання вказаної української народної казки, що надруковані протягом 20-х років ХХІ століття, можна зробити висновок, що загальна тенденція в сучасному оформленні дитячого видання в Україні зумовлена тим, що як читачі, так і видавці, надають перевагу деталізованому, «традиційному» стилю ілюстрацій, а також цікавим форматам та незвичним конструктивним рішенням видання (книжка-панорамка або книжка з рухливим компонентом ілюстративного матеріалу, зокрема рухливими оцненнями персонажів тощо). Також популярним є використання палітурок для дитячих видань, щоб подовжити термін його «життя». Завдяки такому виконанню дитячого книжкового видання, воно є поліпшеним, кожен може придбати його як цікавий подарунок для своєї дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белкар-книга. Головна. URL: <https://belkar-book.com.ua/>.
2. Пан Коцький: Казки. Харків: Белкар-книга, 2021. 48 с.
3. Yakaboo. Книга. Пан Коцький: Книжка-панорамка. URL: https://www.yakaboo.ua/knizhka-panoramka-pan-koc-kij.html?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwh4-%20wBhB3EiwAeJspMs4Mmt7HzrKYzGLNz5mISySJSJFjRt0-j6B_E-%20De7bCeMYTm3eKvBoC-eoQAvD_BwE
4. Yakaboo. Книга Пан Коцький. Знайомимо малечу з першими казочками. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/pan-koc-kij-znajomimo-malechu-z-pershimi-kazochkami.html>

POLISHCHUK O., KALENYUK M.

DESIGN TRENDS OF PRINTED EDITIONS FOR PRESCHOOL CHILDREN (ON THE EXAMPLE OF ILLUSTRATED EDITIONS OF THE FAIRY TALES "MR. KOTSKY")

The results of the review of printed children's book editions (using the example of editions of the Ukrainian folk tale "Mr. Kotsky", which appeared in Ukraine over the past few years) as the analysis of the main trends in their design (the period of the last five years) have been established. It has been possible to assert that Ukrainian readers and publishers now prefer the original design of the publication, hardcover and a large volume of illustrations when it comes to developing a publication for a children's audience (preschool children).

Key words: *artistic design of children's books, print design trend, illustration, visual presentation of cultural heritage, Ukrainian folk tale.*